

S 6081

...AD ASTRA

SISUKORD:

SAATEKS	* *
NOORED AJAKÄÄNUL	Andres Parts
KAUNI KODU KÜNNISEL	R. Nurmhein
RAAMAT KULTUURITEGURINA	P.
KOOLIOLUD TAANIS	Juhan Tuldava
PISUT SUUSAJUTTU	Harry Lagus
PÜSIVUS VIIB EESMÄRGILE	Heino Mandri
JALGPALL	A. R.
AMATÖÖRRAADIOST	Arvi Tops
Semperi „KIVI KIVI PEALE“	Valdur Kahu
KARMENI JALAD JA	Arvo Sepp

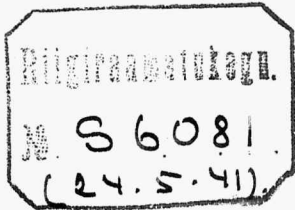
...AD ASTRA

J. WESTHOLMI GÜMNAASIUMI ÖPPURAJAKIRI

NR. 1

VEEBRUAR

1940

Sf 6703
Saateks

PER ASPERA AD ASTRA

J. Westholm

Raskused inimkonna arenguteel ei lõpe kunagi. Pidevas ajavoolus avanevad ikka uued perspektiivid ja uued probleemid, mis nõuavad ikka uusi jõupingutusi nende ületamiseks teel parema tuleviku poole.

Pole kahtlust, et käesolev ajajärk on üks erakordsemaid inimkonna ajaloos. Erakordsed on ka raskused, mida tuleb kanda igal rahval ja üksikisikul.

Mida suuremad on aga raskused, seda suuremad olgu ka jõupingutused nende ületamiseks. Ainult siis võime õigusega loota parema tuleviku peale, ainult siis on meil õigus tähtedele, ideaalidele, mida peame ülimaiks väärtusiks.

Positiivset lahendust suurtele probleemidele ei anna ükskõiksus, ilusad sõnad ega pimedad teod, vaid eeldused selleks omandame endakultuuri, vaimse liikuvuse ja avaruse ning isetegevuse läbi. Eriti nüüd on igatihe kohus neid eeldusi luua. Sealjuures pole esialgu tähtis tagajärg — tähtis on hea tahe, mis püüab parema poole. Nende eelduste loomiseks tahab kaasa aidata ka käesolev ajakiri.

Toimetus

Noored ajakäänul*

Juba aastasadu on immitsenud üksikisikute ja rahvaste teadvusse aimus lähenevast katastroofist, milles inimkondlik ebakõla saavutab oma kõrgpunkti. Ilmse paratamatusega ligines inimkond sellele, mida oli raske mõelda lõpuni, kuid mis ometi tulema pidi ja tuli. Kaosest loodi vana maailm, ainult kaosest võib sündida uus, tuleviku maailm. Vana maailma lehekülj inimkonna ajalooramatus on läbi. Elame uue lehekülje lahilõikamise ajastul.

See, mida ma nimetan vanaks maailmaks, baseerus oma põhimõttelises osas materialismile ja nn. „klassilisele mehhanikale“. Mehhanistlik maailmakäsitlus, mis tahtis olla üldkehtiv ja viimne tõde, hävitas usu kõlblaise väärtusisse ning tõi inimkonna tagasi loomalikule elutasemele. Kerkis küsimus, milleks võidelda ja kannatada kõrgeimate inimlike väärtuste: tõe, õiguse ja pühaduse pärast, kui võit või kaotus on ette määratud, kui inimene on vaid võimetu rattakene universumi masinas? Milleks viljeleda vaimukultuuri, kui vaim ise on illusoorne ja tõeliselt pole muud kui materia ja liikumine? Vaimukultuuri selle sõna paremas mõttes ja vastutusteadvuse hävinedes ei jäänud enam midagi, mis oluks ühiskonnale takistuseks teel täielikumale loostumisele. Inimene oli inimesele loom ja ühiskond — džungel, kus kehtib tugevama õigus.

Ainult füüsiline jõud ja materiaalsed väärtused olid hinnatavad ning nende poole algas hullumeelne tormijooks tehnika ja übermõtestatud teaduse kaasabil. Seda kultuurmaailma

mandumise ajajärku monumenteerivad iseloomustavalt miljonid puuristid möödunud maailmasõja lahinguväljadel. Ei lõppenud aga tolle hiigelsõjaga veel inimkonna kannatuste ahel. Ei jäänud see viimseks sõjaks, nagu oli langenute ainus lootus. Überkorraldustele maakaardil ei järgnenud positiivsed überkorraldused inimsüdamis ja vaimus, mis oluks otsustav. Rahvasteliit, mis pidi kindlustama riikidevahelist rahu ja koostööd ja olema nurgakiviks uuele õnnelikumale maailmale, muutus peagi traagi-koomiliseks asutuseks, mida hoiti ülal vaid selleks, et mitte kaotada viimset lootust rahvaste uuestisündi.

Ikka enam ja enam sai selgeks, et uus maailm ei teostu mingi hiilgava välise poliitilise organisatsiooni, kompiltseeritud majandussüsteemi või uue asumaade jagamise läbi. Uus maailm võib sündida ainult usus, lootuses ja armastuses inimkonna kõrgemas arengusse. Kõik välised muutused jäävad viljatuks ilma sisemise vaimse übersünnita. Alles põhjalik überorienteerumine eluvaates ja maailmakäsituses võimaldab uue maailma ülesehituse. Tuleb kõrvale heita elu loomulikku arengut takistavad ja moonutavad ahelad väärpõhimõtete ja meetodite näol ning pöörduda uutel teedel uute tähistepoole. Materialism ja mehhanistlik maailmakäsitlus on kaotanud oma teaduslikkuse oreoli. Taas hakatakse aru saama, et inimene on esijoonel vaimne olend, ning vaimsuses peituvad kõrgemad väärtused ja eeldused paremale, õnnelikumale elule.

*) Kõne humanitaar- ja muusikaringi ühisõhtul detsembril 1939.

Selgub, et vajame moraali, mis pole makjavallistlik riigijumaldamise, rah-

vusliku egoismi või imperialismi moraal, vaid — inimkonna moraal, mille sihiks on kogu inimkonna täiusdamine, tema hingeaarete paljundamine ja harmooniliseks muutmine. Kultuuris, mis seisneb inimese loovas töös saavutamaks täiuslikumat kooskõla enda ja looduse vahel, leitakse positiivne elusisu, mis annab olemisele mõtte ja väärtuse. Ja tehnika kui peategur tsivilisatsiooni arengus rakendatakse vajaliku ja orgaanilise tööriistana üldkultuuri, lõpetamaks tööpuudust ja vabastamaks inimlikke jõude vaimseks ja sotsiaalseks arenguks.

Nii näeks välja tuleviku pale, elu sealpool ajakäänu. Kuidas jõuame aga sinna? Kas saabub see kergelt ja sujuvalt nagu päikeseküllane hommik pärast rüsumat ööd, mis näib kui unenägu, või tuleb see üles ehitada üliinimlike jõupingutustega karmis reaalsuses vana maailma kaootilistele rüsumadele?

Midagi tõeliselt suurt pole saavutatav pingutuse ja valuta! Uued maailmad lunastatakse verehinnaga endiste põlvede väärtsammudest. Uued maailmad luuakse võitluses!

Võitlus on praegu käimas. See võitlus ei tekkinud juhuslikult, see pole tavaline rahvaste vahelise arusaamatuse või viha väljendus, vaid põhimõtteline võitlus — ühelt poolt inimese, vaba isiksuse — teiselt poolt elava laiba, roboti tuleviku eest. Kas inimene või robot, kas tõeline demokraatia või barbaarsus, selle küsimuse lahendus oleviku lahinguväljadel annab eeldused inimkonna saatuse kujunemisele lähimate sajandite jooksul.

Lõpliku lahenduse tuleviku küsimusele annab aga elav vaim ja meelsus, mida kannavad järgnevad generatsioonid. Noortes — oleviku noortes idanevad tuleviku maailmad! Noorus on rahva tule-

vik olevikus. Kui tulevik peab olema harmoonilise inimkonna, ühismeelse, solidaarse ühiskonna sünn ja areng, siis olgu selle seeme istutatud noorte hinge ja vaimu.

Seepärast ei või ühelgi rahval olla tähelepanuväärivamat ja ühtlasi tänuolikumat ülesannet kui kasvatada ja lasta areneda oma noorust vastavalt rahvuslik-inimkondlikele tuleviku ideaalidele. Ja meie noored võime olla uhked sellele, et meie päralt on elu ja tulevik, kuid peame teadma, et see paneb meile ka suure kohustuse — hoida ja edasi viia seda, mille eest meie isad ja esiisad on töötanud ja võidelnud. Pole kerge elada ajakäänul, näha vana maailma masendavat lõppvaatust ja sellejärele ehitada üles uus. See nõuab pingutust, ettenägelikkust ja selgust tuleviku pildis.

Tulevikku silmas pidades, kandes vaimus vabaduse ja harmoonilise inimkonna ideaali tahame seisukohta võtta oleviku sündmusis. Oleme sündinud ja kasvanud iseseisvas, vabas riigis, teame, mis tähendab vabadus — ega kohku võitlusest selle eest. Kui tuleb silmapilk, siis võitleme ja nakatame ka vanu, sageli skeptikuid ja pessimiste, hoogsaks jõupingutuseks. Kui möödunud vabadussõjas kippus kaduma usk oma jõusse ja lootus seisukorra päästmiseks, siis olid sageli kogu ni pakkapikkused poisid need, kes külvasid uut usku ja lootust. Nad külvasid seda siira vaimustusega, ning see kandis vilja.

Meie noored oleme teadlikud oma ülesandeis ajakäänul ja tuleviku missioonis. Elada vaba arenenud rahvana harmoonilises inimkonnas — see on meie devis, selle eest tahame töötada, ja kui tarvis — võidelda!

Andres Parts

Kauni kodu künnisel

Heisakem aated ja laulude rõkkavas kajas
pürgigem tarmukalt teadmuse sihtide poole;
viivud, mis kiiresti lendavad lõpmatus ajas,
jäägu need marmorist sambaiks me mälestusloole:
kaunis on uljate tegude meenutusmõnu,
üllas on uhkus, mis lõõmab me rahvuse veres
kuulates innustund poegade tuliseid sõnu,
nautides loomingu väärtust me ühises peres.

Virgugem isendi ahnuse vääritust ulmast,
ühine aadend meid sundigu võitluste teele:
ühisest püüdlusest võrsunud tegude tulmast
nõutame eestluse karastet vaimu ja meele.
Võimas ning helge on kodu, kus õilitseb rahu,
mõnus on avala kaaslase meeletas lembus;
ilu, mis üksiku tungleja hinge ei mahu,
aitab küll kindlasti kanda me rahvuse embus.

Elada võitluseks kodumaa hüvangu tarvis
olgu me paleus tegudekultuse kihus;
vaenugu reivikud ühtlust meis õelate parvis,
eestlase meelsus on terasest valat ta ihus.
Aegades muinasjutt sangareist edasi kandub,
mälestus tarmukaist külvaajaist põlvedes helab;
noorus see joobunult südamepalangus andub
eeskuju aateile, tormitseb, võitleb ja elab.

R. Nurmhein

Raamat kultuuritegurina

Sissejuhatus.

Kultuur on haridus.

Kultuur on kasvatus.

Ergo: kultuur on saavutatav väliste vahenditega.

Tähtsaim abinõu võitluses hariduse eest on raamat.

Inimene puutub eluäeg kokku raamatuga: sündinud, kannakse ta sinna, surnud, tõstetakse ta välja.

Nagu mõned väidavad, olla kool tähtsaim tegur hariduse ja kasvatusel omandamisel.

Enamikus kooles on raamat tolleks ratsuks, mille seljas hüpitatakse kultuuri tippude poole.

Ergo: raamatu abil on saavutatav teatav kultuuritase.

Raamat.

Raamat on varasalg, kust võime leida väikese osa sellest, mida on väljendatud peaaegu elegantsete kõrvalhüpete tulemusena.

Muu osa on jäljetult kadunud.

Selletõttu kahetseme peremeest, kes omab midagi, millest ta suurema osa lubanud põgenema.

Raamat on leiutatud inimese poolt. Järelikult on ta leitud kasulik olema inimese teenistuses. Raamat on tööjõukokkuhoiupoliitika saadus.

Raamat päästab meid abilistest ja säästab ajuvaeva.

Ta säästab seda mitte ainult meil, vaid ka abilistel.

Raamat on odavam kui pea. Ka on ta püsivam kui pea.

Raamat aitab kõiki neljanda mõõtme, aja, mõistmistel. Ta võimaldab liikuda tagasi igas suunas.

Ergo: raamatus on talle enamvähem kõik, mida vajab keskmisest mitte lollim inimene.

Tegur.

Tegur on kaasamõjuv asjaolu.

Järelikult ta mõjub millelegi millegi kaasas.

Mõjutatav on inimene. Isegi kultuur on mõjutatav.

Järelikult on asjaolusid, mida peab arvestama, et saavutada keskmist kultuuritaset.

Kultuuritegur.

Kui miski on millegi kaasas, siis on neid vähemalt kaks.

Niisiis on kultuuritegureid vähemalt kaks.

Võtame, et neid on enam kui kaks.

Üks neist on raamat. Kas ta on tähtsaim, selles lubage kahelda, kuna kultuur on kokteel haridusest, kasvatuses ja veel mõnest -us-ist.

Kas raamat on üldse kultuuritegur? Näib, nagu oleks.

Muud kultuuritegurid raamatule ei mõju, jõudude paralleelmõjude seaduse tõttu (a on b funktsioon, e on b funktsioon, a ei ole e ega ole e a funktsioon!).

Praktiliselt esineb siiski mõjutusi: sellelt, sellelt jne.

Raamat kui kultuuritegur.

Niisiis matemaatiliselt raamat ei ole kultuuritegur.

Tegurite järjekorra muutmisel korrutis ei muutu. Loetavate raamatute järjekorra muutmisel tekib mikstuur, mis on läbipaistmata kui Issanda pale.

Ergo: matemaatiliselt raamat ei ole üldse tegur. Moraal sellest: et aru saada segasest asjast, tuleb matemaatika kõrvale jätta. Kuid raamatul võib siis kultuuriga siiski mingi side olla.

Milline on siis see side?

Salvador Dali ütleb:

Raamat on selleks, et teda loetakse.

Mis on selles uut? Raamatuid on ju alati loetud.

Mina saan sest nii aru:

1. Raamatu eesmärk on saada loetud.
2. Kasu raamatust seisneb selles, et teda saab lugeda.
3. Kasu on ainult sellasest raamatust, mida loetakse.

Raamat, mis puhkab rahus, on materia raiskamine.

Ergo: kultuuritegur on vaid lugemine. Raamat kui asi iseeneses ei äita kaasa kultuuri saavutamisel.

Tõest: raamat vajab vähemalt kahte: ennast ja teist. Ja tähtis on vaid too moment, kui sünnib ime: lugeja ja raamat ühenduvad üheks tervikuks.

Lõpp.

Motto: La fin justifie les moyens.

Kultuur püsineb vaid meeltel.

Raamat on tsivilisatsiooni sõdur, määratud kaitsma kultuuri. Ta sobib selleks, kuna ta on laenatud kultuurilt.

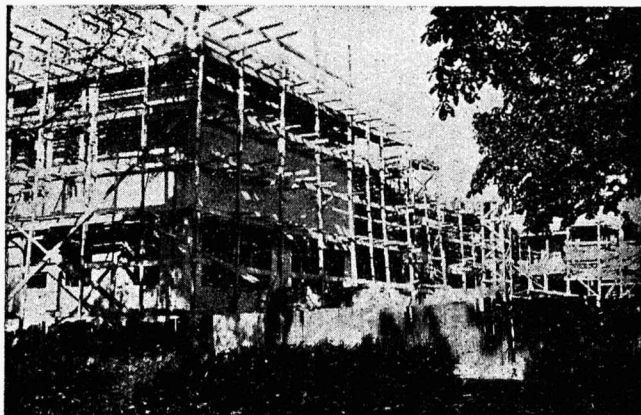
Raamat on pandud valvama pragu, millest läbi lipsatakse kultuuri.

On too valvepost tähtis? On ta piisav?

Nendin vaid, et tal on teatav tähtsus. Muu pole tähtis.

P.

Jõulukuu 1938.

Per aspera . . .

KOOLIOLUD TAANIS

Koolikorralduse reformi elluviimise puhul meil Eestis poleks huvitusest vaadelda kooliolusid ühes teises väikeses demokraatlikus riigis, nimelt Taanis, kus hariduslaval on tehtud suuri edusamme juba möödunud sajandil ja eriti pärast koolikorralduse ümbertöötamist paarikümne aasta eest.

Taani koolisüsteem on väliselt rajatud üldjoontes samule põhimõttele mis Eestigi oma: üldkool koosneb algkoolist (5-klassiline, 7—11 a. vanustele), keskkoolist (4-kl., 11—15 a.) ja gümnaasiumist (3-kl., 15—18 a.). Koolisundus algab 7. eluaastast (vastu võetakse ka 6-aastaseid lapsi) ja lõpeb kooliaastaga, millal õpilasel täitub 14 aastat, seega üks aasta enne keskkooli lõpetamist enamjaol juhtudel.

Selline korraldus tekitab mõningaid raskusi koolile, kuna see kaotab palju õpilasi, kes enne otsustavat lõpueksamit lahkuvad. Kool saab õpilasi tagasi

hoida sel teel, et ta neisse sisendab huvi õpingute jätkamiseks. Vähemandekad õpilased ei ole edasiõppimisest huvitatud, nad siirduvad parema meelega praktilisse ellu, mis annab neile rohkeid võimalusi töötamiseks paljudel aladel. Ka harilik tööline on oma eluga rahul, tänu eeskujulike töölikorraldusele Taanis. Kool võib seega keskkooli lõpuklassis arvestada õpihimuliste ja edasipüüdvate õpilastega.

Keskkooli lõpueksami sooritamisega omandab õpilane õiguse astuda gümnaasiumi. Taani gümnaasiumil on kolm haru: mat.-loodustead., keeleline (moodsad keeled) ja klassiline (vanad keeled). Harilikult töötavad kõik kolm haru paralleelselt ühes gümnaasiumis. Üksikute harude õppekarvad lähevad omavahel tunduvalt lahku. Gümnaasiumi mat.-loodustead. haru jätkab otseselt keskkooli kursust, milles emakeele kõrval on tähtsaimaks õppeai-

neks matemaatika. Keelelises harus on peaarõhk asetatud moodsate keelte õpetamisele; peale emakeele on õppekavas prantsuse, inglise, saksa, rootsi ja ladina keeled. Matemaatika ja füüsika on selles harus kõrvalised ained ja nende õpetamine võrdlemisi pealiskaudne. Viimases klassis pole need üldse enam kavas.

Gümnaasiumi klassilise haru peaarõppeaineteks on ladina ja kreeka (ka heebrea) keeled. See haru on mõeldud eeskätt tulevastele teoloogidele.

Peaarõhke kõrval on kõigis harudes tähtsaimaks aineks ajalugu, millele taani koolides pühendatakse erilist tähelepanu. Peale üldise ajaloo on õppekavas eraldi veel Põhjamaade ja kultuuriajalugu. Palju rõhku pannakse ka kehalisele kasvatusel: võimlemist on 4—5 tundi nädalas, sellejuures korraldatakse tihti spordipäevi (ujumispäevad, suusanädalad Norras jne.).

Gümnaasiumi lõpetajal on õigus astuda ülikooli või polütehnikumi. Õppimine on ülikoolis maksuvaba, samuti on loengute kuulamine võimaldatud ka mitteüliõpilastele. Ülikooli kõrval on teisteks kõrgemateks õppeasutusteks kunstiakadeemia, konservatoorium, kõrgem põllumajanduslik õppeasutus, apteekrite kool jt. Tähtsate osa mängivad veel möödunud sajandil ellu kutsutud rahvaülikoolid, milliseid on Taanis 80-ne ümber. Nende teeneks on olnud maaelanikkonna haridustaseme tõstmine.

Ametliku gümnaasiumi kõrval töötab veel eriline keskkooli täiendusklass (10. õppeaasta), nn. reaalklass, mille lõpetaja võib astuda raudtee-, posti-, telegraafi- ja tollivalitsuse teenistusse. Reaalklassi lõpetamine annab pealeselle veel õiguse edasi õppida mõnes kõrgemas põllumajanduskoolis.

Koolisüsteem on üles ehitatud väga demokraatlikele alustele. Varemalt

oli suurem osa kooli erakoolid. Aastal 1918 teostati siin suurem muudatus, mille läbi enamik erakooli sattus riigi või koguduste hooldamise alla. Peamiseks koolitüübiks sai segakool, mida pooldakse rohkem kui poiss- ja tütarlaste kooli eraldi.

Riik hoolitseb oma koolide eest väga hästi, soodustades ja toetades neid igal võimalusel. Peagu kõik väljaminekud kaetakse riigi (ja koguduste) poolt. Algkool on kõigile õpilastele maksuvaba, mõnes kohas on see isegi maksev keskkoolide ja kõrgemate koolide kohta. Mujal võetakse kooliraha proportsionaalselt vanemate sissetulekuga. Koolimaks on Taani olude kohta väga madal (see võib tõusta 16 kroonini kuus, kui vanemate sissetulek aastas on üle 16.000 kr.). Kooli poolt antakse õpilastele kõik kooliraamatud tasuta kasutamiseks.

Praeguse koolikorraldusega ollakse üldiselt rahul, kuid leitakse ka üksikuid puudusi, mille kõrvaldamisele on ka mitmel juhul juba asutud.

Nii on arvustust leidnud pedagoogilised meetodid. Leitakse ka, et koolides pannakse liiga palju rõhku noorte ettevalmistamisele ülikoolile, kuid see küsimus ei ole nii terav kui Eestis. Tungi ülikooli ei ole; vaba sissepääsu ja maksuvaba õppimise juures õpib Taani kahes ülikoolis kokku ainult 5000-nde isiku ümber (elanike arv Taanis — 3,8 milj.).

Ümberkorraldamist nõutakse ka eksamite alal. Taani eksamitekorraldus on liialt keeruline, samuti nagu hindamise juures tarvitataw omapärane punktisüsteem. Parim hinne annab + 8 p., nõrgim ainult — 23 p. Eksamid sooritatakse peagu kõigis aineis (ka võimlemises jt.), seejärel arvestatakse keskmine, mis on eksami üldhindeks. Läbisaamiseks on vaja ületada kindlaksmääratud punktide keskmine (haril. + 4). Läbikukkumine

ühes aines ei tähenda veel läbikukku-
mist eksamil, kui teiste ainete hinded
on nii head, et nad kaaluvad üles
saadud miinuspunktid. Sellega on õpi-
lasel ka nõrkade hinnetega võimalik
edasi pääseda, kuid siis peavad tal
teised ained väga head olema. Prakti-
liselt seda aga palju ei juhtu, kuna
miinuspunktide näol kaotatakse väga
palju, ja tuleb harva ette, et teised
ained samal juhul oleksid nii head, et
suudetaks saavutada nõutud punktide-
arv.

Koolipühad ja vaheaajad on võrdle-
misi lühikesed. Suvel saavad taani
õpilased 7—8 nädalat puhkust. Ka tei-
sed vaheaajad on lühemad kui meil.
Koolipäev on sama pikk, koolitöö aga
suhteliselt kergem. Õppimine sünnib
peasjalikult koolis, sealjuures pan-
nakse suurt rõhku otstarbekohastele
ja huvitavatele õpetamismeetoditele
(koolifilm, raadio, ettekanded jne.).
Koduülesandeid antakse parajalt ja
õpilasel jääb seega rohkem vaba aega,
mida ta võib kasutada oma äranäge-
mise järgi. Kool ei tunne huvi õpilase
tegevuse vastu väljaspool kooliruumi,
see on jätetud täiesti õpilase ja ta vane-
mate asjaks. Koolivorm ja müts puu-
duvad täiesti. Kooli sisemises elus

tuleb ette küll mõningaid omapärasusi,
kuid need olenevad rahva omapäras-
tega ega ole võrreldatavad teistes oludes.
On ka arvustatud, näiteks välismaa-
laste poolt, taani noorsoo liiga vaba
käitumist väljaspool kooli. Kuid sel-
leski küsimuses võivad arvamusel
lahku minna, kuna ei ole olemas täiesti
sarnanevaid eluvaldusi. Perekond ja
kodune kasvatus on igal maal erinev,
ja kuna sellel põhineb suurel määral
kogu rahva omapära kujunemine, siis
ei tarvitse võõraste arvustav suhtu-
mine ühtuda rahva enese tõekspida-
mistega.

Üldiselt tuleb Taani koolikorraldust
lugeda Euroopa parimate hulka. Rahva
kultuuriline tasapind on kõrge. Kool on
saanud areneda rahulikkudes oludes
ja ilma häireteta kauema aja kestel,
riigi ainelised võimalused on loonud
soodsad alused hariduse järkjärguli-
seks arenguks tõusu suunas, õpetajate
kaadrid on kujunenud kindlaaimelis-
teks ja korralikku kasvatust tagab
rahva üldine majanduslik jõukus.
Taani noorsugu on terve nii kehaliselt
kui vaimselt, töökas nagu kõik rahva-
kihid, elurõõmus ja entusiastlik nii töös
kui oma vabataja harrastusis.

Juhan Tuldava

PISUT SUUSAJUTTU

Kauneil talvepäevil kihab vilgas
tegevus talveunes tukkuvate puude ja
põõsaste vahel. Rõõmsate hüüete sac-
tel liuglevad noored suuskadel alla
nõlvakuist ja julgemad sooritavad kon-
temurdvaid käänakuid ja hüppeid.

Sageli kohtame aga keset ilusamaid
lumelagendikke õnnetute nägudega
suusatajaid, kellel on suusad purune-
nud, sidemed logisevad, määre „ei
pea“ või tuhat muud sarnast häda.

Need hädavaresed ei ole olnud
küllalt hoolsad oma suusavarustuse
valikul ja korrastamisel ning jäävad
seetõttu ilma suusasõidu õigest nau-
dingust.

Suusad jagame tavaliselt nelja liiki:

- turistsuusad,
- võistlussuusad,
- mäe- ja slalomsuusad,
- hüppesuusad.

Suuski ostma minnes peame alul otsustama, missuguseks otstarbeks me neid kasutada tahame.

Vastavalt liigile erinevad suusad materjalilt, väljatöötluselt ja kujult.

Põhijoontes on aga kõik sarnased. Suusanina on veidi laiem keskkohast ja kannast, rajades nii laiemat tee, mis hoiab ära sidemete ja saabaste hõõrmise vastu raja külgi. Suusakand on omakorda veidi laiem keskkohast. See-sugune mõõtude vahetõde on hõlbus-tuseks suuskade juhtimisel mäesõidul ja pöörete sooritamisel.

Suuskkade juhtimiseks ja külglibise-mise takistamiseks on piki suusatalda soon, mis algab 35—40 cm kauguselt ninast.

Keharaskuse ühtlaselt jaotamiseks kogu suusataldale on suusale antud kumerus, kuna sirge suusa keskkoha vajutaks suusataja oma keharaskusega lumme ja kandma jääksid ainult nina ja kand.

Painduvuse saavutamiseks on suusa nina ja kand õhemad keskkohast.

Olles otsustanud, et tahame suuski vaid tavalisiks suusaretkiks, valime endale turistsuusad. Need on valmistatud tavaliselt kasepuust paraja laiuse (eest 80 mm, keskelt 60 mm, kannast 70 mm) ja sobiva pikkusega (185—200 cm).

Tahame aga vahel teistega jõudu katsuda ja võistlejate kilda asuda, peame muretsema endale kergemad, kitsamad, pikemad ja vastupidavamad suusad. Neile nõudeile vastavad võistlussuusad, mis valmistatakse enamasti samuti kasest.

Mäesuuski kasutatakse, nagu ütleb nende nimigi, suusutamisel mägedes. Kujult sarnanevad nad turist-suuskadega, on vaid raskemad ja laiemad. Meil pole selliseid mägesid, mis nõuaksid eelmainitud suuski. See-pärast hoidugem neid enesele muret-

semast, et ei oleks hiljem pahandumist raskete ja kohmakate suuskade üle.

Eriotstarbeks tarvitatakse teraskan-tidega mäesuuski slalom- ehk värav-sõiduks.

Suusahüpete sooritamiseks kasuta-takse 220—240 cm pikkusi 6—7 kg raskusi hikkoripuust kolme soonega suuski.

Suuskkade valimisel tuleb jälgida, et puu süü jookseks otse ninast kannani ja et suusk oleks valmistatud pinna-poolsest puust, mida tõendab meile süü väike muster. Tald peab olema täiesti sile, oksteta ja sirge. Kontrollige, et suusk ei oleks kaardu tõmbunud. Selleks asetage suusk tagurpidi lauale, kannale ja ninale pange kandiline puupulk suusaga risti, ja vaadake, kas pulkade ülemised servad asuvad röö-biti. Soon peab olema sirge, igal pool ühelaiune ja asetsema talle keskel. Edasi vaadake, et suusatalda servad oleksid hästi kandilised. Ümmarguseks hõõveldatud kantidega suuskadest loo-buge kohe. Asetage suusataldad üks-teise vastu, suruge kokku ja vaadake, kas nad on ühelaiused. Aeglaselt järele andes jälgige suuskade paine võrdsust. Kui suudate suusad keskest kokku suruda, vastab nende paine teie keharaskusele.

Suuskkade kindlaks juhtimiseks va-jame vastupidavaid sidemeid, mis hoiavad suusa igas olukorras jala kül-jes. Hea suusaside peab võimaldama jala liikumist ainult kannast üles alla, olema vähe saabastrikkuv ja valmis-tatud metallist. Rihmad sidemeil kulu-vad kiiresti ja venivad märjaks saa-des, muutes sideme ebakindlaks.

Algajad suusatajad peavad seadma sidemele samu nõudeid. Ei maksa otsida sidemeid, mis hoiaksid jala va-bamalt suusal. Need ei täida oma ots-tarvet suuskade juhtimisel ega ole sugugi vähem hädarohklikud mäesõidul. Ülalmainitud nõudeid täidavad pari-

mini senikasutatavaist sidemeist „Voitto“, mis sobib hästi rahvasidemeks, ja „Rottefella“ võistlejaile.

Side tuleb asetada suusa tasakaalupunkti või veidi tahapoole (soovitatav algajaile). Sideme taha kinnitatakse sile kummi, mis hoiab ära lume kogunemise saapa talla alla.

Suusakepid valmistatakse enamasti bambus- või tonkinpilliroost. Esimest tunneme kõrgematest lüüsilmedest. Bambusroost keppidel tuleb jälgida, et sõlmede vahed oleksid võimalikult väikesed ning alumist kepiotsa ümbritsev plekkтору lõpeks kõige alumisele sõlmele hästi lähedal. Vastasel korral võib kepp alt kergesti murduda. Rõngas (läbimõõt 11—14 cm) peab olema nahaga kinnitatud kepi külge hästi liikuvalt ja asuma 7—8 cm kaugusel otsast. Kepinael olgu tingimata sirge.

Kepi ülemises otsas on käerihm kepi hoidmise hõlbustamiseks ja kepi käest libisemise takistamiseks. Käerihm peab olema parajasti nii suur, et kinnastatud käsi läbi mahub.

Kepi pikkus oleneb suusataja kasvust. Toas seistes, kepp naelaga põrandal, peab see ulatuma öla ja kaenlaaluse poole vaheni. Kepi tugevdamiseks ja lõhenemise ärahoidmiseks mähitagu isoleerpraela ümber kepi sõlmede vahekohtadele. Keppi hoitagu alati külmas ruumis, kuna soojas lõheneb.

Suusasaabas olgu tugeva kahe- või kolmekordse õmmeldud tallaga, painduv ja veekindel. Tavalisest jalanõust valitagu suusasaabas kaks numbrit suurem, et mahuks jalga kaks paari villaseid sokke. Kontsad olgu võimalikult kummist, mis takistab lume kogunemist kontsa alla. Saapaid tuleb pärast suusatamist rasvatada veekindlaks tegeva määrdega (ka taldu) ja asetada kuivama, kuid mitte liiga kuuma kohta.

Suusariietuseks tuleb pealisriidena kasutada tuulekindlat ja siledat materjali. Selle all kantagu villast kampsunit (ainult külmema ilma puhul) ja trikoo- või villast pesu. Suusatamisel tuleb eriti hoida pead ja kõrvu. Igasuguste kootud „päitsete“ või „ribade“ kasutamine, mis katavad ainult otsaesise ja kõrvad, ning paljapäi suusatamine on täiesti lubamatu. Liiga soojalt ei ole soovitatav riietuda, sest see kutsub esile asjatu higistamise.

Suuskade määrimine. Suusamäärded võimaldavad õige kasutamise korral suusal ainult edasi libiseda, kuna tagasilibisemist takistab määritud suusatallale kleepuv lumi. See suusamäärde omadus on meile suureks abiks korraliku tõuke andmisel ja tõusude võtmisel. Suusatamine kergemaks ja nauditavamaks muutmiseks ning suuskade eea pikendamiseks tuleb neid alati hoolega ja õieti määrada. Võistlejaile on eriti tähtis suuski õieti määrada ka treeningsõitudel, kuna siis aja jooksul kujuneb instinktiivselt igal suusatajal individuaalne püsiv tõukenurk, mis muudab sammu stabiilseks ja liikumise rütmiliseks.

Määrimisel tuleb arvestada temperatuuri ja lund. Vastavalt ja game ka määrded: pakase ja keskmise ilma, kuiva, niiske ja värske lume ning sula ilma ja karge lume (mõnel pool nimetatud ka lumekoorukese määrdeks) jaoks. Et võiksime igasuguse ilmastiku puhul õiget määret kasutada, peaksime varustuma kõigi eelmainitud liikidega, olgu nad siis kodu- või välismaa vabrikust. Iga valmistaja määrded aga erinevad tunduvalt omadusilt. Eriti märkimisväärne on vahe Soome (Vauhti, Kiva) ja Norra (Östbye) määrde juures, mida samuti tuleb arvestada määrdeiga varustamisel.

Raske on anda täpset määrimisõpetust, kuna see on täiesti individuaalne kunst.

Üldisemaiks põhimõtteiks on: enne määrimist tuleb suuski hoida tubases temperatuuris. Kui suusatallale on kogunenud liiga palju vana määret või prahti, tuleb tald priimuse või pliidi kohal või leeklambiga soojendades prahist puhastada. Võistlejail tuleb puhastamine sooritada igakord enne võistlust. Vana lume, külma ilma ja pikema retke korral enne määrida põhimäärdega, milleks kasutatakse kerge lume määret. Määre kantakse suusale õhukese kihina ja nühitakse käega ühtlaselt laiali, alustades ninast ja minnes kanna poole. Paksema määrimise korral ei kanta kogu määre korraga tallale, vaid kihiliselt, hõõrudes ühe kihi täiesti siledaks, ja siis kandes uuesti kas sama või mõnda teist liiki määret tallale ja hõõrudes uuesti laiali. Vastavalt vajadusele

võib suusatalla keskele, suusa kõige paksemale kohale, panna mõnda teist liiki määret, peamiselt tagasilibisemise ärahoidmiseks. Värske lume korral kantakse tallale õhuke kord määret ja hõõrutakse hästi laiali, kuna vana ja tuhaja lume puhul määratakse paksemalt ja ebaühtlasemalt.

Sula ilma määret pannakse täiesti tõrvast puhastatud tallale. Värske sula korral määratakse õhemalt ja kestva sula korral paksemalt. Põhimääret sula ilma korral ei kasutata. Sula ilma korral võib määrida ka ainult parafiiniga, pannes keskele ja kannale veidi sula ilma määret tagasilibisemise takistamiseks.

Tuhkja ja külma lume korral jätta suusatallale veidi tõrva. Pärast määrimist asetada suusad 10–15 minutiks õue.

Püsivus viib eesmärgile

Kas oli ses süüdi Rajaku popsipoeg Ain, et ta ei uskunud Jumalat ega seda, mida kirjutati Temast imelikus paksus raamatus, mille nimeks oli pandud — kes-teab-kelle poolt — piibel, või oli selles süüdi koguni Aini isa, Rajaku Rein, kes polnud iialgi suurt lugu pidanud ei Jumalast ega piiblist. Jumalas ei olevat, nagu ta ütles, midagi konkreetset, ei midagi, millest võiks kinni haarata, ega midagi, millest kõnel-dagi. See tuli ta sisemisest veendumusest, et tema ise suudab oma elust kaine mõistuse juures midagi kujundada, ilma selleks Jumala abi vajamata. Nimelt lootis ta oma püsivale ja püüdlikule tööle. Nii seadis see Rajaku pops endale uue ja tema arvates võimsama jumala — Püsivuse.

Juba siis, kui Ain polnud veel hakanud kaelagi kandma ja kõlkus muretult ema põllepaelte küljes, kuulis ta ema ja isa mõttevahetustest sageli neid sõnu: Jumal ja püsivus. Et nende vaated ses suhtes aga ei ühtunud, tekkis mõnigikord tülitsemisi, mis lõppesid tavali-sesti sellega, et ema, täis vaikivat ja alistuvat trotsi, võttis tolmukorraga kaetud kapi otsast vana ning kulunud puukaantega piibli, istus logisevale järile akna all ning avas selle paksu kuldserveadega raamatu. Siis nägi Ain ema nutvat. Ta istus seal küürus, avatud piibel põlvedel, ja ta silmadest voolas järjest pisaraid, mis kukkusid igale leheküljele, kui ema neid pööras. Aga ega ta neid palju pööranudki, ta vaid istus seal akna all, loojuva päikese puna kahvatuil põsil, nuttis oma vaikset nuttu ja mõles vahest sellele, kas ka Ain peaks kord salgama Jumalat ja pühakirja, lootes eesmärke saavutada üksnes oma püsivusega nagu ta isa.

Kuid Ain, kuigi tal oli emast kahju, kui see istus nõnda, avatud piibel põlvedel ning pisarad voolamas mööda kortsulisi põski, saanud vanemaks, tundis poolehoidu siiski isale, kes nii kindlalt kaitses oma väiteid. Ta hakkas juurdlema nende probleemide üle, mis olid nii sageli tüliküsimusteks isa ja ema vahel, luges piiblit, sedasama puukaantega raamatut, mida ema nii palju oli lugenud ja milles oli palju imelikke lugusid Ainile senitundmatust maail-

mast, ja luges muudki — palju ning valimata, kuni sattus lausele: „Mitte see ei ole meie eesmärk, et me elame ja sureme, usume ja armastame, vaid see, kuidas me elame, usume ja armastame.“

Need sõnad meeldisid Ainile — ta tundis, et maailmas on siiski veel midagi enamat ja kõrgemat kui see kõssivajunud mehike, kes oma kümme küünt on surunud sügavasse Rajaku popsikoha mullakamarasse ja kes on teinud enesest ja oma tööst jumaluse, mitte sallides teisi jumalaid enda kõrval.

Siis otsustas Ain seada oma eesmärgiks saada haridust ning jõuda kaugemale sellest mehikesest, kes on tema isa, ja jõuda välja viletsast popsiurkast, tugeses oma püsivusele.

Tõesti, Ain Rajaku on olnud kõik need aastad koolis korralikumaid ja usinamaid õpilasi. Kuid tänavu, imestab Ain isegi, on juhtunud mingi pööre: ta ei suuda õpinguiks enam keskenduda ning tundub, nagu oleks ta unustanud need ilusad ja õilsad põhimõtted, mis olid tal siis, kui ta alustas oma kooliteed juhtmõttega: Püsivus viib eesmärgile.

Kuhu on jäänud Rajaku popsi uus jumal? Kas see jumal on jätnud hätta tema enese poja, kellele ta oli öelnud, kui ta saatis poja esimesel koolipäeval linna: „Õpi hoolega ja püüa kõrgemale kui see madal tare, milles oled kasvanud. Tea alati, et rikkust sul pole, kuid sul on sinu anded, teadmised ja ausus. Kasuta neid ja pea ikka meeles, et püsivus aitab sul saavutada ükskõik millise eesmärgi!“

Need sõnad meenuvad Ainile täna nii teravalt. Ta mäletab selgesti toda päeva, millal ta jättis esmakordselt kooli minnes jumalaga oma isaga seal eemal — kuusikuserval, kust hakkab paistma linn oma kõverikkude tornidega.

Isa oli siis peatanud hobuse, astunud isegi vankrilt maha ja lausunud need sõnad. Ning kui ta oli hobuse minekule pööranud, seisis Ain seal kuusikuserval ja vaatas järele isale, kes istus vankril kõssis, hoides ohje oma tööst ka-redate käte vahel. Tema eesmärk oli saavutada: ta saatis oma poja linna kooli...

Täna, pärast ebaõnnestunud eksamitööd voodis väherdes, tunneb Ain, et ta pole suutnud oma elust midagi kujundada oma tahtmise järgi. Talle meenub, kuipalju pilget ja vaenu on saanud talle osaks neil aastail, millal ta püüdis olla eeskujulik õpilane, hoidudes eemale oma tõusiklike koolivendade labasest seltskonnast. Talle meenuvad kõik need alandavad märkused, mis tema ja ta isa kuulul on tehtud, meenub, et ta siis enam ei suutnud, ta hakkas sõna tõelises tähenduses trügima lähedale just neile, kes teda kõige enam olid pilganud, kasutades kogu oma andekuse selleks, et saavutada nende tunnustust ja väärida nende seltskonda.

Ta lõi käega oma õpinguile ja andus labastele „probleemidele“, milledega hoidis nüüd osavalt ülal seltskonna tuju. Ta oli saanud nende keskpunktiks, kes temast enne peaaegu väljagi ei teinud.

*

Praeu on kevad — aastaaeg, mida alati oodatakse igatsusega ja mil on nii lõpmta palju

päikest ning helgust. Kõikjale toob kevad uut elu ja rõõmu, uut energiat, uusi mõtteid ja tegevuspüüdeid.

See kevadpäike, mis paistab oma kiirtega nii õitsvatele aasadele kui ka rentslites voolavale kõntsale, nii suurtele kui ka väikestele ühteviisi, eelistamata üht teisele, paistab ka praegu voodisse, kus Ain vaevleb oma raskete mõtete kallal ja soendab seda madalat popsi-kambrit, mis on näinud niipalju muret ja valu, kuid ka õnnelikke silmi ja naervaid suid.

Ja siis äkki Aini hinges, ses väikeses popsi-poja hinges, kes kord tõotas enesele jõuda kõrgemale neist madalast kirgedest, mis on vallutanud kõigi tema koolivendade loomused, tõotas seista kõrgemal kui elu väikesed arvlemised ja kaalumised, tema hinges, kes lootis oma iseloomu püsivusele ja kindlusele, tekib reaktsioon.

See on, nagu muutuks see külmus, mis aastate vältel ta südamesse on kuhjunud, tohutuhulgaliseks soojuseks. Ainile tundub, nagu ei

suudaks ta rind sellele vastu panna — see on veelgi väljakannatamatum kui valu ja mure.

Ta teab ja tunneb, et temas on sündinud uus, võimsam inimene, kes seisab oma tunnetega elust kõrgemal ja kes suudab rühkida välja neist langustest, kuhu ta on sattunud vastu enese tahtmist, tõmmatuna kaasa temast ometi nii kaugel seisvate sõprade poolt...

*

Ain Rajaku on lõpuks ometi näidanud, et ka väikesed popsid võivad olla suured, et ka neis on suur hing ning veel suuremgi kui tema rikastes koolivendades, kes on harjunud tulemusi ja eesmärke saavutama kergelt, ilma püsivuse ja võitlusteta.

Ta on täitnud temale pandud lootused ja unistused, ta on saavutanud selle eesmärgi, mille ta kord enesele oma nooruses oli seadnud, üksnes oma suure tahtejõu ja püsivusega, millega ka ta isa — Rajaku pops oli saavutanud oma unistused ja eesmärgid.

Kuid see vahepealne võitlus on talle palju õpetanud. See on õpetanud teda mitte põlgama eksinuid, vaid neid tagasi juhtima õigele elu tunnetamisele ja käsitamisele, ning see on õpetanud teda töötama ühiskonna kasuks, sest ta tunneb, et üldsuse hüvangu on kõrgeim seadus — *salus publica suprema lex est.*

Heino Mandri

Jalgpall

Ühel ilusal päeval teatas härra Kallas lõunalaual oma abikaasale järgmist: „Meie poeg Jaan on juba kuueaastane. Oleks aeg, et ta midagi korralikku õpiks. Ma näitan talle, kuidas mängida jalgpalli.“ Kuid skeptiline proua

omas haruldase kogemuste tagavara, oli seks juhuks juba ette valmistatud. Ta vastas üleolevalt: „Pole sugugi vaja, me mängime kodus!“ Ja järgmisel päeval tuli isa tuliuue jalgpalliga koju. Kuna teoreetilised eelteadmised poega

Kallas ainult kortsutas kulmu ning teatas, et ta ei lase Jaanikest tooreste poiste hulka. Kuid ta abikaasa, kes oli abiellus juba 10 aastat ning

eriti ei huvitanud, siis alustati kohe mängu. Mänguväljakuks oli ruumikas eeskoda, värvais kaks vastakuti asetsevat ust. Isa avalööks

tabas loomulikult valet ust, kuid poeg sai siiski palli oma valdusse ning löi. Samal silmapilgul ilmus uksele nähtavale emal, keda poja hästisihitud hoop tabas otse keskkehasele. Isa ja poeg olid halvima vastu ette valmistatud, kuid emal ei lausunud sõnagi, vaid kadus kõrvaltuppa tagasi. Nüüd oli jälle isa kord lööki sooritada. Ta ei tabanud küll ust, aga selleest kroonlühtrit, mille klaasosad meeldivat helinat tekitades maha langesid. Isa pühkis killud jalaga nurka, kusjuures ta näoilme oli tõsine, sest nagu ma juba mainisin oli ta juba 10 aastat abielus ning tuttav kõigi selle varjukülgedega. Kuid isa oli juba haaranud spordipalavik. Ta ei kaalunud kaua, vaid asetus uuesti ukse ette. Oli ka viimane aeg, sest pall tuli juba. Isa viskus tiigrihüppega pallile vastu, kukkus kõhuli ja pall lendast talt üle kõrvaltuppa. „Värv!“ möirgas Jaan, isa imestas ja pall klirises. (Te imestate võib-olla, kuidas võib pall kliriseda. Kuid seda võib iga pall teha. Teil tarvitseb see ainult lauale visata, millel on kaks pesukannu ja mõned klaasid. Kannud ja klaasid ei asetse enam laual. Selle asemel aga lainetas põrandal vesi, milles kirevas reas lamased killud.)

Isa aga ei ärritanud enam miski. Ta sihtis hoolega, kuid ei tabanud siiski ust. Seekord sattus pall vastu peegelkappi, millest jäi järele ainult kapp.

Emal ilmus seekord määratsedes uksele, kuid isa tabas veelgi paremini kui poeg enne. Lühidalt: emal lamas selili maas ja loobus tõrelemisest, sest asjatundjad väidavad, et seda on

knock-out olekus võimatu teha. Isa ja poeg evakueerisid emal kõrvaltuppa tagasi, sulgesid ukse ja jätkasid mängu.

Nüüd algas mäng alles tõeliselt. Pall lendas välkkiirelt edasi-tagasi. Asjad, mis eeskojas veel terved olid, olid peegel ja riidevarn. Õige pea võis näha vaid nende aatomeid. Peagu korrapäraselt kõlas „põmm“ läbi maja. Ja kohe selle järele kuuldus klirinat. Poeg õppis minut-minutilt üha rohkem. Pärast seda, kui ta isa verist nina kolmandat korda oli tabanud, vihastas perekonnapea. Ta võttis tugeva hoo ning löi. Kuuldus hääl, mis ennem polnud esinenud. Kõhulikukkunud isa nägi järgmist pilti: poeg, keda pall oli tabanud kõhukoopasse, lendas palliga aknast välja. Hetk hiljem siples väike Jaan kastanipuul, mille ettenägelik majamomanik kahekümne aasta eest sinna oli istutanud.

Kui emal veidi hiljem üle rusuhunnikute lahinguväljale ilmus, lamas isa, kes kogu oma huvi jalgpallimängu vastu oli kaotanud, veel ikka maas. Emal ei tõrelnud. Nähtavasti ootas ta selleks sobivamat hetke, sest praegu ei olnud isalt oodata mingeid vastuväiteid ega teravmeelseid kaitsekõnesid.

Hiljem otsisid isa ja emal Jaani ja palli. Jaani leidsid nad tervena kastanipuust, kus ta ilma vähemagi tagajärjeta õunu otsis. Pall aga oli ühe ebasümpaatse naabri poolt omastatud. See rõõmustas isa, sest ta lootis, et naaber ligemal päevil ka hakkab jalgpallimängu õppima.

A. R.

Amatöörradiost

Meil Eestis valitseb vale arusaamine raadioamatööri mõistest ja üldse kogu amatöörradiost. Arvatakse, et isikut, kes ehitab või pigemini kopeerib endale antud skeemi ja montaažiplaani järgi mõne raadiovastuvõtja ja piirdub ringhäälingu kuulamisega, võib täie õigusega nimetada raadioamatööriks. See vaade on ebaõige. Raadioamatööri all tuleb mõista isikut, kes omab vastava raadiosaatja ja vastuvõtuseadme

ning peab nende abil sidet teiste amatöörjaamadega nii kodu- kui ka välismaal raadioteaduse uurimiseks ja arendamiseks. Rahvusvaheline Teleühenduste Konventsioon, sõlmitud 72 riigi valitsuse vahel Madridis a. 1932, sisaldab järgmise definitsiooni: Art. 1 (14) Amatöörjaam — raadiojaam, mida kasutab amatöör, s. t. nõudekohaselt õigustatud isik, kes huvitub ra-

diotehnikast puht isikliku eesmärgiga ja rahalise huvita.

Tekib küsimus, missugustel laine pikkustel või sagedustel toimub amatööride töö. Seoses ringhäälingu-, mitmesuguste kommertsiaalning eritalituslike saatjate erakordselt kiire juurdekasvuga on raadioamatööridel kasutada olevaid sagedusribu järjekindlalt vähendatud. Rahvusvaheliste konventsioonidega on amatöörite töö lubatud kindlapiirilistes laineastmikes 160-, 80-, 40-, 20-, 10- ja 5-meetriliste laine pikkuste piirkonnas. Lubatud sagedustest peavad kõik ametlikult litsentseeritud amatöörid piinliku hoollega kinni, kuna legaalsus ja töödistsipliin on üks amatööreetika põhinõudeid.

Amatöörid kasutavad oma töös lainetüüpe A₁ ja A₃, s. t. laineid, mida manipuleeritakse telegraafikoodi kohaselt, ja laineid, mis resulteeruvad kandevlaine moduleerimisest häälele, ehk teiste sõnadega raadiotelegraafi ja telefoni. Saatjate võimsus kõigub paarist vatist kilovattideni. Eestis on lubatud kasutada võimet ülemmääraga 50 vatti. Mis puutub raadioamatööride koguarvu maailmas, siis arvatakse, et see küünib 100 000-ni. Neist suurem osa ligi 60 000 asub Põhja-Ameerika Ühendriikides, mis on raadioamatörismi sünnimaa ja kus amatöorraadio on õige täiusliku tasemeni välja arenanud. Eestis on seni väljastatud Postitalituse poolt ca 20 amatöör saatja kasutamisluba.

Ringhäälingu kuulaja häälestades oma vastuvõtjat eelmainitud laine pikkuste piirkonnas võib tihti kuulda kõnelusi või morsemärke, mis on segatud mitmesuguste salapärase tähe- ja numbrigruppidega. Siin on tegemist amatööridega, kes sidepidamisel kasutavad võrdlemisi keerulist töösüsteemi ning seetõttu juhuslikul kuulajal on kaunis raske saate sisust täielikult aru saada ilma amatöörmenetlust lähemalt tundmata.

Iga amatöörjaam omab kutsungmärgi, mis koosneb tavaliselt ühest numbrist ja mingist tähtedegrupist, näit. W2UK, FB8AB, ESIF, KAILZ jne. Preficid W, FB, ES ja KA indikeerivad riiki või maad, kus jaam asub. Nii näit. tähendab prefix W seda, et kutsungmärgi lähendanud saatja asub USA-s. Eesti tunnustähtedeks on ES. Number kutsungmärgis määrab tihti teatava distrikti või maa-ala mõnes riigis jaama

asukohale vastavalt, kuna tähed numbri järgi on individuaalsed, s. t. erinevad igas jaamas. Omavahelises sidepidamises kasutatakse mitmesuguseid koode ja lühendeid, viimased on tuletatud peamiselt inglise keelest, näit. gm — good morning (tere hommikust), tnx — thanks (tänam), om — old man („vanapoiss“), tx — transmitter (saatja), 73 — parimad tervitused, hpe — hope (loodan) jne. Amatöörid kasutavad ka ametlikult fikseeritud nn. Q-koodi, näit. tähtedegrupp Qru täh. „mul pole Teile midagi üle anda“, Qth? — missugune on Teie jaama asukoht? jne. Nn. rst-koodi abil antakse vastastikku andmeid signaalide loetavuse, tugevuse ja toonipuhutuse kohta. On olemas nn. r — readability (loetavus), s — strength (tugevus) ja t — tone (toon) skaalad. Esimene neist 1—5-ni, teised kaks 1—9-ni, näit. tähendab koodgrupp rst 579 seda, et vastasjaama signaalid on täielikult loetavad, keskmiselt tugevad ja tooni puhtus on parim.

Näitena võib tuua sõnumi, milles ilmneb koodide ja lühendite otstarbekohasus töökiiruse saavutamisel:

r ok ge dr om vy gld fr qso es
meet u agn ur sigs rst 559 hw?
inpt hr 50 wts qsl?

See lühendite ja koodide kogumik on väga palju üleva sisuga tähendades:

„Kõik korras. Tere õhtust, armas „vanapoiss“. Olen väga rõõmus ühenduse saavutamise üle Teid jälle kohates. Teie signaalid on siin saajaprotsendiliselt loetavad, keskmise tugevusega ja parima toonipuhutusega. Kuidas Teie mind kuulete? Saatja sisendusvõime siin 50 vatti. Palun saata Qsl-kaart.“

Traditsioon nõuab, et pärast ühenduse pidamist saadetakse postiteel vastastikku tõendid sideme kohta. Need, nn. Qsl-kaardid on tavaliselt postkaardi suurusega, tihti väga maitsekalt ja kunstipäraselt välja töötatud, sisaldades andmeid jaama tehnilise külje kohta, ilmastikutingimusi jne. Qsl-kaardid kinnitatakse tavakohaselt saateruumi seintele, mis pärast ameeniklased nimetavad neid tapetiks (wall paper). Need kaardid saadetakse kas vastavate amatöörganisatsioonide juures asuvate qsl-büroode vahendusel või adresseeritakse otseselt vastavale

amatöörjaamale, mille omanike nimed ja täpsad aadressid avaldatakse Ameerikas ilmuvas nn. „Kutsungite raamatus“ („Call Book Magazine“).

Nagu eelpool öeldud, peavad amatöörid töötama väga kitsastes laineribades, millest tingituna peavad saate- ja vastuvõtuseadmed olema tehniliselt kõrgel tasemel, et vältida vastastikust segamist ja garanteerida häirevaba vastuvõttu. Laialtlevinud on n. n. kristalltüüritud saatjad, mis võimaldavad suurima sagedusestabiilsuse, ja vastuvõtjates leiab enamkasutamist superlülitus, mille abil saavutatakse vajalik tundlikkus ning selektiivsus. Sellest johtub, et amatöör peab evima küllaldaselt põhjalikke teadmisi ning oskusi nii raadio- kui ka elektrotehnika alal, et omale nõuetekohaselt saatjat või vastuvõtjat ehitada ja neid komplitseeritud seadmeid maksimaalsete resultaadi saavutamiseks õieti tööle rakendada. Seetõttu võib amatööri tehnilisel alal juba lugeda kvalifitseeritud isikuks. Kuna suurem osa amatööre töötab radiotelegraafiaga, siis omavad nad ka telegrafisti oskusi ja neid võib ilma erilise ettevalmistuseta kasutada riigikaitselistes ülesannetes. Nii näeme, et üks amatöörradio peamisi väärtusi on tehniline endarendamine, kuna vandumatud kohustised tingivad radioamatöörilt eelkõige järjekindlat tehnilist arendamist: ta jaam kujutab tehnilise progressi tippsaavutist tema isiklike majanduslike võimaluste raames.

Amatööridel on suured teened radioteaduse uurimise alal. Hulk põhjapanevaid probleeme on lahendatud amatööride poolt ja amatööride teeneks tuleb lugeda lainete alla 200 m tarvituselevõttu sidepidamisel pikematel distantsidel. Vaadeldes radioteaduse ajalugu võib öelda, et kuulsused nagu Maxwell, Hertz, Lodge jt. olid amatöörid selle sõna põhilises tähenduses. Amatöörradio ajalugu on kogu aeg rööbiti arenenud radioteaduse arenguga. Ringhäälingule — meile nii vajalikuna näiva üritusele — on aluse pannud amatöörradio, kuna esimesed ringhäälingusaated sooritati ameeriklasist amatööride Frank Conrad'i ja Dr. Lee de Forest'i poolt.

Peale radiotehnilise ala arendamise on radioamatöörid tegeutsenud otseselt ühiskonna abistajatena mitmete loodusõnnetuste, uputuste, orkaanide, maavärinate ja lumetormide vältel. Kui kõik muud sidevahendid lakkavad tööta-

mast, siis on amatöörid need, kes peavad ühendust isoleeritud aladega, andes edasi korraldusi raadioteel ja päästes nii hulka inimesi ning varandusi. Hindamatud teened sel alal on Põhja-Ameerika Ühendriikide radioamatööridel, kes on arendanud välja täieliku sidevõrgu, mis normaalsete ühenduste katkemisel kohe astub tegevusse. Ka mitmed teaduslikud ekspeditsioonid, maadeuurijad, rekordlendid jt. on kasutanud amatöörradio abi. Nii näiteks oli Hughes kogu oma ümbermaailma lennu vältel ühenduses ameerika amatöörjaamadega ning admiral Byrd oma nüüdsel lõunanaba-ekspeditsioonil on varustunud moodsaima raadioseadmega ning ka amatööridel on võimalik sidet luua Antarktilisele asutatavate baasidega, mille raadiomeeskond koosneb tegelikest amatöörest.

Siirdudes tagasi amatöörradio abi ühiskonnale käsitlevailt teemadelt vaatleme veel, milliseid hüvesid pakub amatöörradio kui eriharrastus. Eelkõige süveneb rahvusvaheline sõprus. Amatööride pere on väga kirju, leidub amatööre mitmest rassist, rahvusest, erinevalt elukutseladelt jne. Kuid eetris kaovad rahvuslikud, seisuslikud, poliitilised ning varanduslikud vaheseinad — jääb ainult isiklik tublidus. Õpitakse tundma võõrkeeli ja välismaad, tutvustatakse oma maad ning kombeid jne. Kõigest sellest nähtub, et amatöörradio ei ole mingi kitsapiirilise eriharrastus, vaid paljuhaarav, tõsiselt huvitav ning kaasakiskuv; seejuures on radioamatöör aqa tasakaalukas: radio on ta eriharrastus, millega ta ei seo oma teenistust, ametit, õpingut ega ühiskonda.

Relvastatud kokkupõrkeist tingitud tõsine olukord Euroopas on avaldanud tugevat mõju ka amatöörradiole. Rääkimata otseselt vaenujalal seisvaist riigest on keelatud amatöörsidepidamine ka paljudes teistes maades. Momendil on Eestis lubatud amatöörjaamadega töötamine kindlatel kellaaegadel 8 tunni vältel päeva jooksul, mis ei tundu väga raske kitsendusena. Kriisi möödudes maailmas jätkub loomulikult amatöörtegevus igal pool täie hooga ning edukusega. Kasulik on siinkohal meenutada Inglise radiovanasõna: Amatöörradio rahvusvaheliseks sõpruseks (Amateur radio for international friendship)!

Arvi Tops
ESIE

Kivi kivi peale

Nagu üldiselt teada, on J. Semper meie kirjanduses prantsuse vaimu austaja ning Roger Martin du Gard'i ja teiste prantsuse realistide pooldaja. Sellestki võrdlemisi tüsedast romaaniist võib tunda gallia kergust ja sädelemist ning nagu sümboolselt lõpeb romaani tegevus Vahemere rannikul Prantsusmaal.

Teose kandjaks on klassiline kolmnurk: pastor Niinemäe, tema naine Reet ja majasõber arhitekt Hurt. See kolmnurga motiiv on kirjanduses esinenud juba nii palju kordi, et ta võiks tunduda kulununa, kuid Semper oma suure oskuse ja kultuuriga suudab seda siiski huvitaval ja paiguti põnevalgi kujul esitada. Pealegi on see kolmnurk romaani peamineks vaid teises pooles, kuna esimene pool on rohkem pühendatud miljöö ning seltskonna kirjeldamisele.

Joel Hurt, ei ole eriti meelejääv kuju, temast ei jää nii plastilist ettekujutust kui mõnest kõrvaltegelasest. Reeta, täiesti tavalist seltskonnadaami, iseloomustab hästi tema esitlemine lugejaile kinos, kus ta imetleb Adolf Wohlbrücki. Semperi peategelased on andmete rohkuse tõttu veidi laialivalguvad ja ebamäärased. Vastandina neile mõjuvad haruldasetl ilmekalt ja tõetruult boheemlaslik naistegelane Kiki ning pastor Niinemäe tiisikushaige vend Lui, kes romaani lõpul osutub Niinemäe pojaks. Siin ilmneb Semperi suur erinevus näiteks Metsanurgast, kelle peakujud on meelejäävad isiksused (Taavet Soovere, Verihurma Alma, Kristjan Raudma).

Võrratu meistrina kirjeldab kirjanik mitmesuguseid olukordi. Öhtusöök notari Raudkatsi juures, kunstnik Umbjärv oma ateljees, kõnelus rahvusriindlaste staabis — need on stseenid, mis jätavad tunde, et oled ise neis kohtades olnud, et terve seltskond on nii tuttav. Romaani tagapõhjaks on meie omaaegne „rahvaligutamise“ ajajärk. Joel Hurda kõnelused linnapeaga, majaanik Tarasega, rahvusriindlaste juhi, alati rahutu tegelase Rõigasega annavad selge ülevaate ja pildi liikumise iseloomust ning arenemisest. Üllale kaunishingele ja töötahtelisele arhitektile ei mahu hinge juht Rõigase kõike mahategev ja juhikultust austav maailmavaade, vaade, mille ainuke programm ja suund oli: vanad maha, ise asemele!

Ka hiljutist avalikus elus laineid löönud kirikukriisi, (vabandust!) s. t. õpetajate kriisi puudutakse siin. Muidugi mitte otseselt, vaid autor annab kirjeldused pastor Niinemäest, pastor Aaremannist ning õpetaja Tuulikust. Nende eluviisidest, hingelaadist mõistame ka algpõhjuseid igasugusteks kriisideks.

Kogu teosest imbub läbi põlgust väiklaste tõusikute Taraste ja Orajõe'de vastu. Kadugu kõik seltskondlik tühisus ja vigurdamine, mille varjul on tegelikult omakasus ja labasus! — sellane on lühidalt autori lipukiri.

Sisukas ja huvitav raamat.

23. 01. 40

Valdur Kahu

Karmeni jalad ja don José punased püksid

Kahlemata on meie ooperipubliku valdav enamuse ülimal määral nõrkinud sellest, mis talle pakutakse „Karmeni“ uuslavastusel meie esinduslikumas ooperiteatris. Sama kindlasti ühineb iga ooperisõber (välja arvatud mõningad, õnneks vähesed, kuid seda ülbemad ja käratsevamad isikud) Peterburi daami julge ja asjatundliku protestiga Karmeni jalariputamise ning teiste kabareelike võtete ja V. Mettuse häbematu modernismiküütu vastu.

Iga muusikasõber saab aru, et ooperimuusikale oleks kuulamise mõttes kasulik, kui lauljad seisaksid laval reas, nagu publiku poole pööratud, ja laulaksid oma aariad, duetid, tertsetid jne. ilusti järjekorras maha. Koor peaks seisma solistide selja taga. Dekoratsioonid, kui muusikale täiesti üleliigsed ja häirivad atribuudid, võiksid puududa. Orkester võiks jääda oma praegusesse varjatud asupaika, aga ta võiks ka lavale toodud saada. Ooperimuusika autoriks on tavaliselt mingi tuntud nimega isik; libreto, lavastuse, dekoratsioonide ja kostüümide autoreiks on aga seevastu täiesti tundmatute nimedega tegelased. Milleks peab niisuguse tundmatu tegelase tähtsusetu vaimusünnitus häirima Tšaikovski, Wagneri, Verdi, Bizet' või mõne muu isegi Peterburis tunnustatud geeniuseloomingu nautimist? Kes tahab ooperis peale kuulamise ka veel midagi näha, see mingu kabareesse, sest sinna, ja mitte ooperisse, kuuluvad liikumine ja näitlemine.

Et kõnealune ooperilavastus, milles leidub kõiki neid kabareesse kuuluvaid labasusi, siiski täiesti läbi ei kukkunud ja kogu publiku üksmeelse vilekontserdi osaliseks ei saanud, siis on selles kahlemata suured teened Don José võimsal häälel. Nagu trompet kõlas see võidukalt üle orkestrist ja kolleegidest ning kostis valjuhääldajana teatri-

maja kaugemaise nurkadessegi. Eriti nauditav oli selle hääle ürgeestiline rikkumatus välismõjudest, eriti Lääne-Euroopa koolkonna kahjulikust peenutsemisest. Vanematele kuulajatele meenutas Don José laulnende õnnelikku noorust (karjaskäimist). Teiseks rõõmuvalmistajaks oli ooperis Mercedese haruldaselt tugev ja võimas koloratuur, mis kolmanda vaatuse duetis suutis kaaslaste täiesti varju jätta.

Kahjuks leidub publiku hulgas alati irisejaid ja resonanceerijaid (näiteks teatriarvustajad). Need isikud oma täielikus ebamuusikaalsuses ei märganud suurimat puudust, nimelt Karmeni ja Micaëla vähest hääletugevust. Selle asemel tegelesid nad peamiselt ooperi nähtava küljega (millel ei ole ju mingit tähtsust!). Sealjuures ei arvusta nad tõeliselt negatiivseid nähteid (näiteks baletistseenid, näitlemine, pöördlava keerlemine jne., vaid isegi kiidavad neid heaks ja sooviksid neid näha veelgi rohkem! Eriti nurjatud julgesid (küll ainult suusõnal või ridade vahel) küll aga arvustada Don José'd, kes oma punastes pükstes andis väga meelde jääva kuju, ja Mercedes. Nad olevat olnud liiga raskepärased ja kujult mittesobivad. See on alatu laim! (vrd. näiteks Mercedesese esinemine teise vaatuse alguses!).

Kokkuvõttes oleks õige ja traditsiooni-kindel arvustus järgmine: ooperis rahuldaksid ainult Don José ja Mercedes. Karmeni ja Micaëla omasid liiga nõrga hääle ja näitlesid liiga palju, pealegi sobisid nad oma osadesse liiga hästi (selline võte on lubatav ainult filmis). Ülejäänud osalistega oleks võinud rahule jääda, kui nad nii palju poleksid askeldanud, vaid oleksid ilusti paigal seisnud. Sest igasugune liikumine ja liigutamine ooperis on lubamatu!

Arvo Sepp

Väljaandja: J. W. G. humanitaarring.

Toimetuse juhatus koosneb: esimees ANDRES PARTS, abiesimees JUHAN

TULDAVA, laekur S. STOKKEBY, sekretär H. MANDRI, varahoidja H. HABICHT.

R. Tohver & Ko trükk, Tallinn, Tartu mnt. 49. 9. II 1940.

Vastutav toimetaja: hr. P. HINNOV.

Uuel sugupõlvel on tulnud aeg ise-
seisva kultuurideoloogia loomiseks.
Selleks korraldab ÜENÜTO kirjandus-
klubi õppursektsioon laiaulatusliku
Kultuuraktsiooni, mille kavas on 3
referaatseeriat (kokku 10 õhtut), keele-
uueendustöö ja uue sugupõlve loomingu-
albumi kirjastamine.

Kultuuraktsiooni eeltööd on juba
Kultuuraktsiooni komitee (Paulson, Oja,
Kivisild) poolt lõpule viidud ja 8. II
1940 alatakse esimese referaatõhtuga.
Kavas on sel õhtul Ivar Paulsoni referaat
„Demokraatia olemusest ja aja-
loost“. Järgnevatel õhtutel on kavas:
Andres Parts: „Demokraatia Eestis“,
Inger Arendi: „Demokraatlik kasvatus“,
(I sarja referaadid). Kalju Oja: „Statis-

tikat rahvaarvu langusest“, Ivar Paul-
son: „Rahvaarvu languse füsioloogili-
sed ja psühholoogilised põhjused“,
K. Oja: „Rahvaarvu languse majandus-
likud ja sotsioloogilised põhjused“,
Hans Kivisild: „Eugeenika“, (II sarja
referaadid). J. Joonas: „Rahvuslike
ideoloogiate ja teaduste kujundamis-
katsed“, E. Jansen: „Kirik“, O. Mikiver:
„Eesti kultuurilugu majanduslikult as-
pektilt“, O. Äst: „Eesti kultuurilugu
poliitilis-ühiskondlikult aspektilt“, J. Mi-
kiver: „Kultuurideoloogia“. Iga referaat-
dile järgneb oponaat ja vaidlused.

Kõigi referaatõhtutega loodetakse
lõpule jõuda mai alguseks.

Kultuuraktsiooni komitee.

G. HENDRIKSON

NOORITEHAS: PÄRNU MAANTEE 129.
MUUK: V. KARJA 6.

*Kõiksugu nõõri, käsi-
töö- ja villaseid
lõngu suure valikus*

Puhkpillid ● Klaverid ● Harmooniu-
mid ● Akordeonid ● Löötsad ●
Keelpillid ● Suupillid ● Pillide keeled
j.n.e.

AINUESINDUSED EESTIS:

Puhkpillid :

Wincent Bach Corporation,
New-York

Klaverid:

August Forster

„AKORD“

ANT & POHLA

Tallinn, V. Posti 3. Telefon 484-90

Noorte lemmikäri on

Kooli-Kooperatiiv

TALLINNAS,
Suur Karja tän. 19. Telef. 456-32.

Õpilased!

Suures vali-
kus nii eesti kui
ka võõrkeelset kir-
jandust leiate _____

A. KARISMA

RAAMATUKAUPLUSES

KINGA 6. TELEFON 434-55

Suures valikus

sporditarbeid

ja

jalanõusid

soovitab

K/M. SPORT

S. Karja 18, tel. 446-00

Kõik koolitarbed

täielikus valikus leiate alati

K. K.-ü. TÕOKOOL'ist

PÄRNU MNT. 28. TELEFON 462-56.

Noorte päralt on tulevik!

**Parimini kindlustate tulevikku teadmis-
tega – töötades hääde õppevahenditega.**

Hääd õppevahendeid suures valikus leiäte

K/M. JÜRI KODRES'elt

TALLINN, VIRU 3, TELEFON 478-60

Kooli-, kirjutus- ja joonestustarbeid.

Paber, paberikaubad,
kooli- ja kantseleitarbed.

K/M. JOH. TOPS

TALLINN

V. KARJA 5, TELEFON 444-74

O.-ü. Riieturite Ühiskaubamaja

TALLINN, S.-Karja tänav 19. Telefon 455-77.
TARTU, Aleksandri tän. 5. • Telefon 36 20.

RÜK

SUUR VALIK INGLISE- JA
KODUMAA UUDISKANGAID

*Soovitame kooliõpilaste
spetsiaal-vormiriiet.*

VAÄRTMETALLASJADE
& MÄRKIDE TEHAS

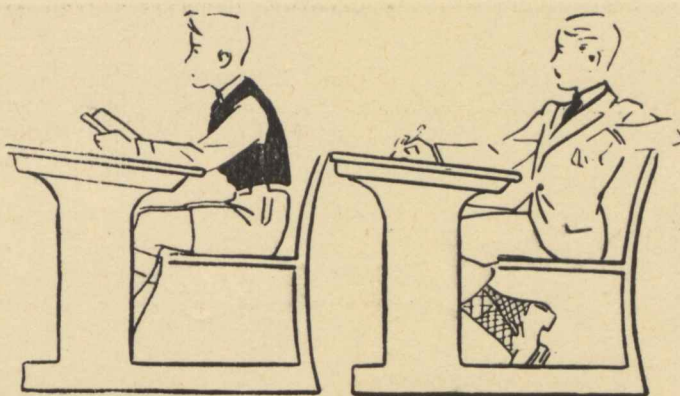
DÄRNU 20 TELE-452-79
MAANTEE FON

TALLINN

Riigikassa

M. 56081.

Hea on
õppida

meilt ostetud koolitarvetega.

Saadaval kõikide kirjastuste õpperaamatud, kirjutusmaterjalid, joonistustarbed ja teised koolitarbed.

Toredad jutud

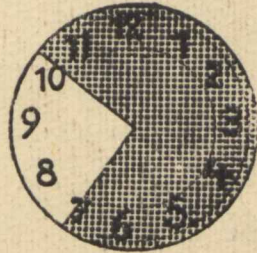
on meie punasekaanelises noorsookirjanduse sarjas „MINU RAAMAT“. Sari on koostatud maailmakuulsaist noorsoo teostest. Kauni välimusega raamatud on trükitud paljude piltidega heale paberile.

H. Sienkiewicz: Läbi mustade maa	Kr. 2.50
L. M. Montgomery: Punapäine Anne	„ 2.—
L. M. Alcott: Väikesed mehed	„ 2.—
„ Väikesed naised	„ 2.50
J. Webster: Pikakoivaline Isa	„ 2.—
R. L. Stevenson: Röövitud Poiss	„ 2.—
M. Twain: Tom Sawyeri imelikud juhtumused	„ 2.50
„ Prints ja kerjus	„ 2.50
J. Habberton: Helena lapsukesed	„ 2.—
F. H. Burneff: Väike lord Fauntleroy	„ 2.—
D. Defoe: Robinson Crusoe	„ 2.—
H. Beecher-Stowe: Onu Tomi onnike	„ 2.50

K.-ü. „RAHVAÜLIKOOI“

HARJU 48, PÄRNU MNT. 10.

Pühendage

oma vaba aeg enese
arendamisele, lugedes
kirjandust.

KOOLIRAAMATUID
KOOLITARBEID
KIRJUTUSMATERJALE
JONISTUS- JA
MAALIMISTARBEID
PABERIKAUPU
KANTSELEITARBEID
JNE. JNE.

SOOVITAVAD SUURES
VALIKUS

„Päevalehe“ raamatukauplused

Tallinn, Karja 23 ● Pikk 2.

„LASTE RÕÕM“

LOOB LASTELE RÕÕMSA
MEELOLU

ILMUB KORD KUUS